

მსიკა ბიზნესის განვითარება დახმარების სისტემის სრულყოფით საქართველოში

მარინა ბალათურია, სტუ-ს პროფესორი

რეზიუმე

საქართველოს დღევანდელი ეკონომიკის კრიზისიდან გამოყვანისა და მისი აღორძინების ერთ-ერთი მთავარი მაგისტრალური გზა მცირე ბიზნესის განვითარებაა. ამიტომ, ჩვენი სახელმწიფოს ეკონომიკური პოლიტიკის ძირითადი საკითხი უნდა იყოს მცირე ბიზნესის ყოველმხრივი მხარდაჭერა. თუმცა, სახელმწიფო მართვის ორგანოებს არ უნდა ჰქონდეთ იმის იმედი, რომ მცირე ბიზნესი არის ბიუჯეტის შევსების უშრეტო წყარო და მისი დეფიციტის აღმომგზვრელი საშუალება. მცირე ბიზნესის უპირველესი მოვალეობა, ვალდებულება და მისია - სოციალური საკითხების მოგვარებაა, კერძოდ, უმუშევართა დასაქმება და ამ გზით მოსახლეობის სიღარიბისაგან თავის დაღწევა.

მცირე საწარმოები სახელმწიფო მხარდაჭერის გარეშე ვერ შეძლებენ ფეხზე დადგომასა და მსხვილ საწარმოებთან კონკურენციას. ამის გარეშე კი ქვეყანაში ვერ შეიქმნება კონკურენტუნარიანი საწარმოების კრიტიკული მასა, რაც იმას ნიშნავს, რომ ბაზარი მსხვილი საწარმოების მიერ იქნება მონოპოლიზებული.

Summary

Small business development is one of the main trunk way, for Georgia's economic crisis overcoming and for its renovating. Therefore, the state of our economic policy should be a major issue for small business support. However, state management authorities should not have to hope that small business is a source of filling the budget deficit and its reduction to. Social responsibility of business issues, employment and unemployment of the population as a result of poverty.

Small enterprises without state support to strengthen and will not be able to compete with large enterprises. Without this country can not create a competitive environment for enterprises of critical, this means that the market for large enterprises will be monopolized by.

* * * * *

გადასახადების არსებობის ისტორია სახელმწიფოს წარმოშობასთან არის დაკავშირებული. სახელმწიფოს მმართველობითი აპარატის შენახვას, სამხედრო ძალის განმტკიცებას და გაძლიერებას ესაჭიროებოდა რესურსები, რომლის მოპოვებაც გადასახადების შემოღებით ხორციელდებოდა.

გადასახადის არსებობის ფაქტები ასურეთში, ანტიკური ხანის საბერძნეთში, ეგვიპტეში და სხვაგან უძველესი დროიდან არის ცნობილი. ასევე იყო საქართველოში. ფეოდალურ ეპოქაში ქართველ ფეოდალს ყმიდან შემოსდიოდა ღალა, კულუხი, საძოვრის გადასახადი - საბინჯარი და სხვა. XI საუკუნის საქართველოში აღრიცხულია ლაშქრობის გადასახადიც.

მიუხედავად იმისა, რომ საქართველოში გადასახადები უძველესი დროიდან არსებობდა, მისი ოდენობა და მთლიანად საგადასახადო სისტემა დღემდე არ შეესაბამება იმ პრინციპულ მოთხოვნას, რომელსაც სამართლიანობა ეწოდება. შედეგად საქართველოს პრესაში წელიწადში სულ მცირე 10 სტატია მაინც იბეჭდება გადასახადების პრობლემაზე და ამ პრობლემისადმი მეცნიერთა და პრაქტიკოსთა ასეთ დიდ ინტერესს ინვესტს გადასახადის გადამხდელთა "წილი". საქართველოშიც არის ასეთი გამოთქმა "ცხვარი ისე უნდა გაპარსო, ტყავი არ გააყოლო". ეს გამოთქმაც გადასახადების დამწესებელთა და გადასახადის ამკრეფთა გასაგონად არის ნათქვამი, რომლებიც სამუშაოდ ტყავს კი არა, ხშირად ხორცსაც აყოლებენ ტყავს.

ბიუჯეტის სიმცირიდან თუ სხვა მიზეზებიდან გამომდინარე, ის ადამიანები, რომლებიც საგადასახადო კანონმდებლობის შექმნით და შემდეგ მისი აღსრულებით არიან დაკავებულნი, მუშაობენ მხოლოდ ერთი დევიზით - "რაც შეიძლება მეტი". ასე დაიწყო, და, აგერ უკვე 22 წელია, საქართველოში მენარმეთა "წილი" კი არ კლებულობს, არამედ მატულობს, რის შედეგადაც სამენარმეო საქმიანობა არა თუ ფართოვდება, არამედ წინა წლების დონესაც ვერ ინარჩუნებს.

რადგან გადასახადი არის სახელმწიფოს, როგორც ქვეყნის მართვის ორგანოს ფინანსური საფუძველი, იგი, იყო, არის და იქნება. პრობლემა მხოლოდ იმაშია, რამდენი სახის გადასახადი უნდა იყოს ქვეყანაში და თითოეული რა სიდიდის, ბიუჯეტის ხარჯვითი ნაწილის სიდიდე იყოს დამოკიდებული გადასახადების სიდიდეზე, თუ პირიქით — საგადასახადო განაკვეთის სიდიდე ბიუჯეტის საჭიროებაზე.

ზემოთ ნათქვამიდან გამომდინარე, საგადასახადო პოლიტიკის შექმნა — შემუშავება ყველა ქვეყნისთვის იყო (და არის) პრობლემური. რადგან გადასახადები

ბიუჯეტის შევსების ძირითადი წყაროა, ბიუჯეტიდან კი ფინანსდება სახელმწიფოებრივი ხარჯები - თავდაცვის ხარჯები, მმართველობითი აპარატის შენახვა, სამართალდამცავი ორგანოების შენახვა, საზოგადოებრივი მომსახურების განვითარება და ა.შ., - ამიტომ სახელმწიფოს ინტერესებშია, მისი მაღალი განაკვეთები. რაც შეეხება მენარმეებს, ანუ გადასახადის გადამხდელებს, მათ ინტერესებშია გადასახადების დაბალი განაკვეთები. საზოგადოების განვითარების მთელი ისტორიის მანძილზე სახელმწიფოსა და მენარმეებს შორის მუდმივად არსებობდა ინტერესთა დისბალანსი, რაც მუდმივ წინააღმდეგობებსა და კონფლიქტებში გადადიოდა. ასეა დღესაც. მენარმეთა სოციალური გამოკითხვები ადასტურებს, რომ მათი 70% მენარმეობის განვითარების ხელშეწყობას ძირითად მიზეზად მაღალ საგადასახადო განაკვეთებს ასახელებს.

შარლ ლუი მონტესკიეს უთქვამს: “არაფერი არ მოითხოვს ისეთ სიბრძნეს და გონს, როგორც იმ ნაწილის განსაზღვრა, რომელსაც ართმევენ ქვეშევრდომებს და იმ ნაწილის, რომელსაც მათ უტოვებენ.” ამ გამონათქვამიდან ჩანს, რომ გადასახადების განაკვეთის სიდიდის განსაზღვრა მოითხოვს ნიჭსაც და სიბრძნესაც. თვით ის კოდექსიც კი, რომელიც საქართველოში მოსულმა მთავრობამ 2003 წელს შეიმუშავა და 2004 წლიდან ამოქმედდა, არაფერქტური აღმოჩნდა და საჭირო გახდა კიდევ ერთი ახალი კოდექსის შემუშავება. გადასახადების განაკვეთების დადგენა არ არის მარტივი საქმე. იგი არც მხოლოდ საგადასახადო საქმის თეორიის ცოდნით შეიძლება დაწესდეს და არც სხვა ქვეყნების მიბაძვით. მას საქართველოს ეკონომიკური განვითარების პირობები და ქვეყნის სტრატეგიული მიმართულებები უნდა ედოს საფუძვლად. იგი არ შეიძლება იყოს ან მხოლოდ ბიუჯეტის შევსებაზე ორიენტირებული - რომ გვყავდეს ძლიერი ჯარი, კარგად უზრუნველყოფილი პენიტენციური სისტემა, ევროპული სტანდარტების “ალკაზმული” სახელმწიფო და მუნიციპალური მმართველობითი აპარატი, დაგვიღდასუფთავებული ქუჩები და ა.შ. ანდა მხოლოდ მენარმეობის, ბიზნესის განვითარებაზე ორიენტირებული — რომ ქვეყანაში იყოს ძლიერი კერძო სექტორი, ძლიერი საშუალო კლასით, არ იყოს უმუშევრობა. ჩვენი აზრით, საქართველოს საგადასახადო სისტემა უნდა იყოს ორივე ინტერესით შეხამებული და ურთიერთდაბალანსებული.

და მაინც, რამდენი უნდა გადაიხადოს მენარმემ — გადასახადის გადამხდელმა, რომ არც ბიუჯეტი დაზარალდეს და მენარმემაც არ დაკარგოს მენარმეობის სტიმული? ეს საკითხი ყოველთვის აწუხებდა კაცობრიობას. კეინზის მიხედვით ეკონომიკის აღმავლობის დროს საჭიროა გადასახადების გადიდება, ხოლო ეკონომიკის დაცემის დროს — შემცირება. ჯნეოკლასიკური თეორიის ფუძემდებლების რ. მასლოუს, ა. ლაფერის და სხვების აზრითაც ნარმოებაზე ზემოქმედება საჭიროა გადასახადების შემცირებით, მაგრამ იგი იმ ზომით უნდა იყოს ორგანიზებული, რომ მან ბიუჯეტის შემცირება არ გამოიწვიოს.

ცნობილია, რომ ნებისმიერი საგადასახადო სისტემა თანასწორობის და სამართლიანობის მოთხოვნას უნდა პასუხობდეს. ამ პრინციპის რეალიზაცია ორი მიდგომით ხდება. პირველი ეფუძნება გადამხდელთა სარგებელს, ანუ გადამხდელთა გადასახადი უნდა შეესაბამებოდეს იმ სარგებელს, რაც მან სახელმწიფოს მომსახურებით მიიღო. მეორე მიდგომა ეფუძნება, ე.წ. გადამხდელის გადახდის უნარიანობას. ანუ ამ მიდგომით თითოეულმა გადამხდელმა უნდა გადაიხადოს თავის შესაძლებლობების მიხედვით. განვითარებულ ქვეყნებში, რომლებიც ხშირად მაგალითად მოყავთ, ორივე ეს მიდგომა შეზავებულია არის გამოყენებული, მასში ორივეს ელემენტებია ჩართული. საქართველოში კი გამოყენებულია მხოლოდ პირველი მიდგომა — ანუ, რადგან მენარმეებმა სახელმწიფოსგან მომსახურება მიიღეს, მათ უნდა გადაიხადონ მისი ექვივალენტი გადასახადიც (ეს მიზნულია ბიუჯეტთან და ბიუჯეტმა რაც დახარჯა მენარმეებისათვის სახელმწიფო მომსახურების გასაწევად, უნდა ამოიღოს კიდევაც). განუთლი მომსახურება ექვივალენტურად უნდა ანაზღაურდეს, მხოლოდ წინააღმდეგი ვარ იმისა, რომ მენარმეები იბეგრებოდნენ ერთნაირად, მათი გადამხდელურიანობის მხედველობაში მიუღებლად. მიმანია, იმისათვის, რომ დავიცვათ სამართლიანობის პრინციპი, საჭიროა, მოგების გადასახადი და ფიზიკურ პირთა საშემოსავლო გადასახადი გადამხდელებს გადავხედვინოთ მათი გადახდის უნარიანობის მიხედვით, ანუ ისე, როგორც ეს საზღვარგარეთის ქვეყნებშია.

გადასახადები დიფერენცირებულია თითქმის ყველა საზღვარგარეთის ქვეყნებში. ამ სახელმწიფოთა მთავრობები იცავენ დაბალგადახდის უნარიან მენარმეებს, რომელთა როლში მცირე და საშუალო საწარმოები გვევლინებიან.

საქართველოში უნდა მოხდეს გადასახადების დიფერენციაცია მცირე, საშუალო და მსხვილ საწარმოებად, ხოლო მიკრო საწარმოები გადასახადს არ უნდა იხდიდნენ.

გამოყენებული ლიტერატურა

1. ბენიძე ნ., შონია ნ., ბინაძე ჯ., რისკები და დაზღვევა, საგამომცემლო სახლი “ინოვაცია”, თბ. 2010.
2. იაშვილი გ., სტრატეგიული დაგეგმვის თეორიული საფუძვლები მცირე ბიზნესში, საერთაშორისო სამეცნიერო კონფერენციის მასალები “მსოფლიო ეკონომიკური კრიზისი და საქართველო” თბ. 2012.
3. ლაზიაშვილი ნ., რისკმენეჯმენტი, სახელმძღვანელო, გამომცემლობა “მერიდიანი”, თბ. 2010.
4. საქართველოს საგადასახადო კოდექსი (ახალი რედაქცია).
5. შენგელია თ., ბიზნესის ადმინისტრირების საფუძვლები, თბ. “ახალი საქართველო” 2008.